

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ
Київська державна академія декоративно-прикладного мистецтва і дизайну
імені Михайла Бойчука
Факультет декоративно-прикладного мистецтва
Кафедра мистецтвознавства і мистецької освіти

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з науково-педагогічної
діяльності

І.В. Петрова

(підпис) (ініціали, прізвище)

«1» вересня 2023 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**ОК. О7. Інклюзивна освіта у середньо-спеціальних та вищих
закладах України мистецького профілю**

рівень вищої освіти «Доктор філософії (PhD)» (освітній рівень третій)

галузь знань 02 «Культура і мистецтво»
(шифр і назва)

спеціальність 022 «Дизайн»

тип дисципліни Обов'язкова
(обов'язкова/за вибором)

мова викладання українська
(українська/англійська)

ПОГОДЖЕНО

Керівник групи забезпечення освітньо-
професійної програми (для акредитованих ОПП та
акредитованих спеціальностей)

АБО

Керівник проєктної групи (для ліцензованих
ОПП та ОПП, набір на які здійснюється вперше)

В.В.Самойлович
(підпис, ініціали, прізвище)

РЕКОМЕНДОВАНО

Протокол засідання кафедри
мистецтвознавства і мистецької освіти
(назва кафедри)

«31» серпня 2023 року № 1

Завідувач кафедри

Гончар К.Р.
(підпис, ініціали, прізвище)

Робоча програма навчальної дисципліни «Інклюзивна освіта у середньо-спеціальних та вищих закладах України мистецького профілю» для здобувачів вищої освіти за третім освітнім ступенем (освітньо-кваліфікаційним рівнем «Доктор філософії») за спеціальністю 022 «Дизайн». – КДАДПМД ім. М. Бойчука. – 2023. – 17 с.

Розробник: Гальчинська Ольга Сергіївна, доктор філософії з дизайну, доцент, доцент кафедри мистецтвознавства і мистецької освіти КДАДПМД ім. М. Бойчука galchinskaya_olga@kdidpamid.edu.ua

Робоча програма перевірена

Декан факультету
1.09.2023

А.В.Дяченко

Робоча програма розглянута та схвалена на засіданні Науково-методичної ради факультету декоративно-прикладного мистецтва

Протокол засідання НМР факультету дизайну _31 серпня 2023 року № 1

Голова НМР факультету

Петрук Р.І.

©Гальчинська 2023

© КДАДПМД ім. М. Бойчука, 2023

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів - 4	Галузь знань 02 «Культура і мистецтво»	Нормативна	
Модулів – 2	Спеціальність (професійне спрямування): 022 «Дизайн»	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 2		1-й	1-й
Електронна адреса: https://kdidpamid.edu.ua/academy/robochi-programy-navchalnyh-dyscyplin-ta-inshi-navchalno-metodychni-materialy-kafedry-mystecztvoznavstva-i-mysteczkojy-osvity/		Семестр	
Загальна кількість годин – 120		1-й, 2-й	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 самостійної роботи студента – 8	Освітній ступінь (освітньо-кваліфікаційний рівень): «Доктор філософії» (науково-освітній рівень третій)	Лекції	
		год. 32	
		Практичні	
		год. 8	
		Самостійна робота	
		год. 80	
		Форма контролю:	
		диф. залік (1), Іспит (2)	

2. Мета та заплановані результати навчання

Мета вивчення навчальної дисципліни

«Інклюзивна освіта у середньо-спеціальних та вищих закладах України мистецького профілю» - формування у здобувачів компетентностей педагогічно-інклюзивної діяльності, що охоплюють: організацію інклюзивного освітнього середовища; включення осіб з особливими освітніми потребами в життя навчального закладу і суспільства; сприяння реалізації осіб з особливими освітніми потребами щодо рівного доступу до якісної освіти без стигми; розуміння особливостей інклюзивного навчання та реалізації його у практичній діяльності.

Результати навчання даної дисципліни деталізують такі програмні результати навчання:

РН 2. Формулювати і перевіряти гіпотези; використовувати для обґрунтування висновків належні докази, зокрема, результати теоретичного аналізу та прикладних досліджень проблем дизайну, наявні літературні дані; аналізувати досліджувану проблему з урахуванням широкого інтелектуального та соціокультурного контекстів.

РН 5. Розуміти загальні принципи та методи дизайну, а також методологію наукових досліджень, застосувати їх у власних дослідженнях у сфері дизайну та у викладацькій практиці.

РН 10. Організувати і здійснювати освітній процес у сфері дизайну, його наукове, навчально-методичне та нормативне забезпечення, застосувати ефективні методики викладання навчальних дисциплін.

Вивчення модуля навчальної дисципліни передбачає формування та розвиток у здобувачів компетентностей

загальних:

ЗК 1. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК 2. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК 3. Здатність працювати в міжнародному контексті.

ЗК 4. Здатність розв'язувати комплексні проблеми у сфері дизайну на основі системного наукового світогляду та загального культурного кругозору із дотриманням принципів професійної етики та академічної доброчесності.

спеціальних (фахових, предметних):

СК. 1. Здатність виконувати оригінальні дослідження, досягати наукових результатів, які створюють нові знання у сфері дизайну та дотичних до неї міждисциплінарних напрямках і можуть бути опубліковані у провідних наукових виданнях з дизайну та суміжних галузей.

СК. 2. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми дослідницького характеру в сфері дизайну, оцінювати та забезпечувати якість виконуваних досліджень.

СК. 4. Здатність ініціювати, розробляти і реалізовувати комплексні інноваційні проекти в сфері дизайну та дотичні до неї міждисциплінарні проекти, лідерство під час їх реалізації.

СК. 6. Здатність здійснювати науково-педагогічну діяльність у вищій освіті.

3. Перелік попередніх та супутніх і наступних навчальних дисциплін

№ з/п	Супутні і наступні навчальні дисципліни
1.	Філософія освіти і науки
2.	Методика та методологія науково-дослідної роботи в галузі культури і мистецтва
3.	Іноземна мова у науковому спілкуванні та письмі
4.	Психологія та педагогіка вищої школи
5.	Універсальний дизайн

4. Очікувані результати навчання

Внаслідок вивчення модуля навчальної дисципліни здобувач повинен бути здатним продемонструвати такі **результати навчання**:

Знати:

- концепції й теорії розвитку інклюзивної освіти;
- термінологію, категорії, принципи, проблематику інклюзивної освіти;
- теорії, принципи, методи та поняття з різних предметних галузей для розв'язання завдань і проблем у галузі інклюзивної освіти;
- сучасний досвід та тенденції інклюзивної освіти;
- міжнародний контекст розвитку філософії інклюзивної освіти;
- законодавчу та інформаційну базу інклюзивної освіти в Україні;
- інноваційні методи і техніки інклюзивної освіти;
- методологічні підходи дослідження інклюзивної освіти.

Вміти:

- формувати системи теоретичних знань та практичних умінь, необхідних для організації інклюзивного освітнього процесу в закладі освіти;
- вміти ініціювати, ґрунтуючись на інноваційних технологіях у галузі освіти;
- розробляти і реалізовувати комплексні інноваційні проекти;
- формувати систему позитивних міжособистісних відносин, психологічного клімату та організаційної культури в освітній установі;
- організовувати навчально-пізнавальну діяльність з урахуванням індивідуальних особливостей осіб з особливими освітніми потребами;
- ефективно взаємодіяти з усіма учасниками освітнього процесу в інклюзивному закладі освіти;
- використовувати фахову нормативну, методичну, наукову інформацію для розвитку професійної та освітньої діяльності інклюзивного закладу освіти.

5. Програма навчальної дисципліни
5.1. Тематичний план навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин									
	Денна форма					Заочна форма				
	усього	у тому числі				усього	у тому числі			
		лекції	практичні	інд. роб.	сам. роб.		лекції	практичні	інд. роб.	сам. роб.
1	2	3	4	6	7	8	9	10	12	13
Семестр 1										
Змістовий модуль 1. Теоретико-методологічні основи інклюзивної освіти										
Тема 1. Теоретична основа та еволюція розвитку інклюзивної освіти.	14	4			10					
Тема 2. Законодавча база інклюзивної освіти в Україні.	14	4			10					
Тема 3. Міжнародний досвід розвитку філософії інклюзивної освіти.	16	4	2		10					
Тема 4. Методологічні підходи в інклюзивній освіті.	16	4	2		10					
Усього годин	60	16	4		40					
Вид контролю: залік										
Семестр 2										
Змістовий модуль 2. Реалізація інклюзивного освітнього середовища										
Тема 5. Особливості освітнього середовища закладу освіти.		4			10					
Тема 6. Підходи до імплементації інклюзивної освіти.		4			10					
Тема 7. Стратегія інклюзії: універсальний дизайн.		4	2		10					
Тема 8. Особливості впровадження інклюзивної освіти Український та міжнародний досвід.		4	2		10					
Разом за змістовим модулем 2	60									
Усього годин	60	16	4		40					
Вид контролю: іспит										

5.2. Теми лекцій

1 семестр

№ з/п	Назва теми, її анотація	Кількість годин	
		ДФН	ЗФН
Змістовий модуль 1. Теоретико-методологічні основи інклюзивної освіти			
1	Тема 1. Теоретична основа та еволюція розвитку інклюзивної освіти. Філософія гуманізму. Філософські ідеї екзистенціалізму Термінологія. [4, с. 10], [5, с.9], [3, с.10], [9, с. 6]	4	
2	Тема 2. Законодавча база інклюзивної освіти в Україні. Проблеми впровадження інклюзивної освіти в Україні. [6, с. 19], [4, с. 21], [3, с. 23], [12]	4	
3	Тема 3. Міжнародний досвід розвитку філософії інклюзивної освіти. Хронологія розвитку міжнародної законодавчої бази у сфері інклюзивної освіти. Конвенція ООН «Про права осіб з інвалідністю». [3, с. 28], [5, с. 50], [4, с. 16]	4	
4	Тема 4. Методологічні підходи в інклюзивній освіті. Гуманістичний підхід. Особистісно-орієнтований підхід. Культурологічний підхід. Міждисциплінарний підхід. [4, с. 13], [9, с. 217]	4	
Усього годин за 1 семестр		16	

2 семестр

№ з/п	Назва теми, її анотація	Кількість годин	
		ДФН	ЗФН
Змістовий модуль 2. Реалізація інклюзивного освітнього середовища			
5	Тема 5. Особливості освітнього середовища закладу освіти. Педагогіка партнерства як напрям педагогіки. Оцінювання освітнього середовища закладу освіти. Створення освітнього середовища – основа інноваційних перетворень у закладі. [9, с.106], [5, с. 67]	4	
6	Тема 6. Підходи до імплементації інклюзивної освіти. Готовність педагогічних працівників до інклюзивної діяльності в Україні. Компетентнісний підхід до підготовки педагогічних працівників інклюзивної школи. [5, с.85], [1, с. 158]	4	
7	Тема 7. Стратегія інклюзії: універсальний дизайн. Принципи універсального дизайну освіти. Забезпечення	4	

	архітектурної та інформаційної доступності. [3, с. 106], [4], [5]		
8	Тема 8. Особливості впровадження інклюзивної освіти Український та міжнародний досвід. [3, с. 28], [7]	4	
Усього годин за 2 семестр		16	

5.3. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		ДФН	ЗФН
1 семестр			
Змістовий модуль 1. Теоретико-методологічні основи інклюзивної освіти			
1.	<u>Тема 3. Міжнародний досвід розвитку філософії інклюзивної освіти.</u> Хронологія розвитку міжнародної законодавчої бази у сфері інклюзивної освіти. Конвенція ООН «Про права осіб з інвалідністю». [3, с. 28], [5, с. 50], [4, с. 16]	2	
2.	<u>Тема 4. Методологічні підходи в інклюзивній освіті.</u> Гуманістичний підхід. Особистісно-орієнтований підхід. Культурологічний підхід. Міждисциплінарний підхід. [4, с. 13], [9, с. 217]	2	
Усього годин за 1 семестр		4	
2 семестр			
Змістовий модуль 2. Реалізація інклюзивного освітнього середовища			
3.	<u>Тема 7. Стратегія інклюзії: універсальний дизайн.</u> Принципи універсального дизайну освіти. Забезпечення архітектурної та інформаційної доступності. [3, с. 106], [4], [5]	2	
4.	<u>Тема 8. Особливості впровадження інклюзивної освіти Український та міжнародний досвід.</u> [3, с. 28], [7]	2	
Усього годин за 2 семестр		4	

5.4. Самостійна робота

№ з/п	Найменування робіт (теми)	Кількість годин		Вид контролю
		ДФН	ЗФН	

1 семестр				
Змістовий модуль 1. Теоретико-методологічні основи інклюзивної освіти				
1	Тема 1. Теоретична основа та еволюція розвитку інклюзивної освіти.	10		
2	Тема 2. Законодавча база інклюзивної освіти в Україні.	10		
3	Тема 3. Міжнародний досвід розвитку філософії інклюзивної освіти.	10		
4	Тема 4. Методологічні підходи в інклюзивній освіті.	10		
Усього годин за 1 семестр		40		
2 семестр				
Змістовий модуль 2. Реалізація інклюзивного освітнього середовища				
5	Тема 5. Особливості освітнього середовища закладу освіти.	10		
6	Тема 6. Підходи до імплементації інклюзивної освіти.	10		
7	Тема 7. Стратегія інклюзії: універсальний дизайн.	10		
8	Тема 8. Особливості впровадження інклюзивної освіти Український та міжнародний досвід.	10		
Усього годин за 2 семестр		40		

Індивідуальні завдання (самостійна робота)

Для студентів денної форми навчання – 1. Підготувати доповідь на науковий семінар, в основу якого покладено таку тезу «Формування у здобувачів цінностей інклюзивної культури. 2. Проаналізувати рівень архітектурної доступності 5 закладів освіти. 3. Надати власні рекомендації які заходи можуть зробити заклади доступними?

Аудиторно - дистанційна форма роботи. 1. Підготувати презентацію з фото, та інфографікою аналізу доступності досліджених закладів освіти. Та пропозиціями. 2. Користуючись психолого-педагогічною літературою, обґрунтувати готовність / неготовність закладів загальної освіти до забезпечення права на освіту здобувачам з особливими освітніми потребами (на сьогодні).

Для студентів заочної форми навчання – 1. Підготувати доповідь на науковий семінар, в основу якого покладено таку тезу «Формування у здобувачів цінностей інклюзивної культури. 2. Проаналізувати рівень архітектурної доступності 5 закладів освіти. 3. Надати власні рекомендації які заходи можуть зробити заклади доступними?

Аудиторно - дистанційна форма роботи. 1. Підготувати презентацію з фото, та інфографікою аналізу доступності досліджених закладів освіти. Та пропозиціями. 2. Користуючись психолого-педагогічною літературою, обґрунтувати готовність / неготовність закладів загальної освіти до забезпечення права на освіту здобувачам з особливими освітніми потребами (на сьогодні).

6. Засоби діагностики результатів навчання та методи їх демонстрування¹

Студентоцентроване навчання, яке ґрунтується на компетентісному підході та авторських методиках науково-педагогічних працівників (лекційних, семінарських, практичних занять, проєктній та дослідницькій роботі), культурі академічної автономії (самонавчання - самостійній роботі з джерелознавчою базою (бібліотеки, репозитарії), фактологічною (архіви, музеї, експозиції виставок, майстерні дизайнерів), інтернет-контентом, онлайн-курси), комунікації з фахівцями в галузі мистецтвознавства та дизайну галузевих науково-дослідних інституцій (спільній роботі над наукоємними та творчими проєктами, конкурсними пропозиціями тощо), участь в моніторингу якості освіти. Під час навчання аспірант виконує індивідуальну науково-дослідну роботу (дисертацію), апробує її результати у підготовці та публікації наукових статей, тез, доповідей на конференціях, семінарах, дискусіях при проведенні круглих столів тощо.

У процесі оцінювання навчальних досягнень студентів застосовуються такі методи діагностики:

методи усного контролю: індивідуальне опитування, фронтальне опитування, співбесіда.

методи письмового контролю: модульне письмове тестування; підсумкове письмове тестування; реферативно-дослідницька курсова робота.

Методи творчо-пошукового контролю: творчо-пошукове тестування; аналіз варіативності пошукових ескізів; аналіз образно-емоційної складової проєктної графіки.

методи самоконтролю: уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз.

7. Форми поточного та підсумкового контролю

Умовний приклад

Форми контролю	Максимальна кількість балів	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Перевірка виконання практичних завдань	2 x 30 балів = 60 балів	

¹ Містить методи контролю результатів навчання студентів у процесі поточного та семестрового контролів.

Презентація та захист індивідуальних (дослідницько-аналітичних) робіт	40 балів	
Всього	100	

8. Критерії оцінювання результатів навчання студентів

Оцінювання навчальних досягнень аспірантів здійснюється в умовах кредитно-трансферної організації освітнього процесу за 100-бальною (рейтинговою) шкалою ЄКТС, національною шкалою («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно») і вербальною («зараховано», «не зараховано») системами, що передбачає оцінювання аспірантів за всі види аудиторної та позааудиторної 10 навчальної діяльності, спрямованої на опанування навчального навантаження з освітньої програми (докторський іспит зі спеціальності, екзамени, заліки, поточний контроль) та наукової програми (індивідуального плану). На першому та другому курсах основними видами контролю є: поточний контроль (усне опитування, письмовий контроль, тестовий контроль, презентації досліджень, самоконтроль) та підсумковий контроль (залік, екзамен). На третьому та четвертому курсах навчання також враховується участь аспірантів у наукових конференціях та семінарах, публікації у фахових журнал групи «Б» та журналах, які індексуються у наукометричних базах Scopus и Web of Science. Також враховується ступінь підготовки та формування елементів індивідуального наукового дослідження, результати і звіти з асистентської педагогічної практики. Звіт аспіранта за результатами виконання індивідуального плану затверджується на засіданні випускової кафедри що півроку, на науковій раді щорічно. По завершенні навчання, представлення результатів на науковому фаховому семінарі та привселюдному захисті дисертації.

8.1. Розподіл балів, які отримують студенти

Приклад заліку, екзаменаційного перегляду

Розподіл балів за 100-бальною шкалою (1-й семестр)	
Поточний контроль (ПК)	
Форми поточного контролю змістових модулів	Максимальні бали за виконані завдання
<i>Змістовий модуль 1</i>	
<i>T1. Теоретична основа та еволюція розвитку інклюзивної освіти.</i>	20
<i>T2. Законодавча база інклюзивної освіти в Україні.</i>	30
<i>T3. Міжнародний досвід розвитку філософії інклюзивної освіти.</i>	25
<i>T4. Методологічні підходи в інклюзивній освіті.</i>	25
Разом за дисципліну	100

Приклад екзамену

Розподіл балів за 100-бальною шкалою (2-й семестр)	
Поточний контроль (ПК) – не менше 40 та не більше 60 балів	
Форми поточного та екзаменаційного контролю змістових модулів/дисципліни	Максимальні бали за виконані завдання
Змістовий модуль 2	
<i>T5. Особливості освітнього середовища закладу освіти.</i>	20
<i>T6. Підходи до імплементації інклюзивної освіти.</i>	20
<i>T7. Стратегія інклюзії: універсальний дизайн.</i>	20
<i>T8. Особливості впровадження інклюзивної освіти Український та міжнародний досвід.</i>	20
Екзаменаційний контроль	
Письмова компонента	10
Усна компонента	10
Разом за дисципліну	100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

9. Навчально-методичне забезпечення

1. Робоча навчальна програма
2. Опорні конспекти лекцій
3. Навчальні посібники
4. Слайди, презентації
5. Демонстраційний дидактичний матеріал

10. Рекомендована література

Базова

1. Сидорів Л.М. Навчальний курикулум з інклюзивної освіти: Теорія та методика інклюзивного навчання. Івано-Франківськ: видавець Кушнір Г.М. 2020. 235 с. URL: <http://inclusion.org.ua/wp-content/uploads/2020/08/%D0%9B%D0%B5%D0%BA%D1%86%D1%96%D1%97-%D0%BC%D0%BE%D0%B4%D1%83%D0%BB%D1%8C-1-3.pdf>
2. Литвин І.М., Басик В.В., Гавриленко Т.Л., Галушко М.І. Розвиток професійних компетентностей педагогічних працівників, які працюють з дітьми з особливими освітніми потребами: навч.-метод. посіб. Черкаси: КНЗ «ЧОПОПП ЧОР», 2020. 80 с.
3. Порошенко М.А. Інклюзивна освіта: навчальний посібник.- Київ : ТОВ "Агенство " Україна", 2019. – 300 с.
4. Бондар Т. І. Інклюзивна освіта: теорія і практика: навчально-методичний посібник для здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, ступеня доктор філософії за спеціальністю 011 Освітні педагогічні науки (денної та заочної форми навчання) / Т. І. Бондар. – Мукачево: МДУ, 2021. 88 с. http://dspace.smsu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/8055/3/inclusive_%20education_theory_%20and%20practice_a_%20textbook
5. Колупаєва А.А., Таранченко О.М. «Інклюзивна освіта: від основ до практики». Київ : ТОВ «АТОПОЛ», 2016. 152 с.
6. Чайка М. С., Усатенко Г. В., Кривоногова О. В. Теорія та практика використання альтернативної комунікації для осіб з особливими освітніми потребами : навчально-методичний посібник. Київ : ФОП Усатенко Г. В., 2021. 80 с.
7. Організаційно-методичні засади діяльності інклюзивноресурсних центрів: навчально-методичний посібник / За заг. ред. М.А. Порошенко та ін. Київ : 2018. 252 с.
8. Садова І. І. Інклюзія у закладах загальної середньої освіти України: тенденції розвитку : монографія. Дрогобич : Посвіт, 2020. 448 с.
9. Удич З. І. Основи інклюзивної освіти : навчально-методичний посібник; ТНПУ ім. В. Гнатюка. Тернопіль: Прінт-Офіс, 2015. 380 с.
10. Удич З.І. Основи інклюзивної освіти: методичні рекомендації до вивчення навчальної дисципліни. Тернопіль: КІМ «ПРІНТ-ОФІС», 2015. 134 с.
11. Бондар Т. І. Інклюзивна освіта у США та Канаді: тенденції розвитку: монографія. Черкаси: Видавець Третяков О. М., 2018. 511 с.
12. Конвенція ООН про права осіб з інвалідністю (Конвенція про права інвалідів). Факультативний Протокол до Конвенції від 13.12.2006. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_g71

13. Концепція розвитку інклюзивної освіти // Наказ МОН України від 01.10.2010 р. № 912 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://firstedu.org.ua/index.php>

Допоміжна

1. Бондар Т. І., Варава О. Б. Інклюзивна освіта у США: філософське підґрунтя. Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський зб. наук. праць молодих вчених. Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка. Дрогобич, 2020. Вип. 31. Том 3. С. 54–62.
2. Bondar T., Telychko N., Tovkanets H., Shcherban T., Kobal V. Trends in Higher Education in EU Countries and non-EU Countries Comparative Analysis. Revista Romaneasca Pentru Educatie Multidimensionala. 2020. Vol.12, Issue 1. (Suppl.1). P. 77–92.
3. Будник О. Педагогічний супровід інклюзивної освіти: навчальний посібник. Івано-Франківськ: Видавець Кушнір Г. М., 2019 р. 232 с.
4. Бондар Т. І. Готовність учителя початкової школи до діяльності в умовах інклюзивної освіти. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології [Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка], 2020, № 3–4 (97–98) С. 207–218.
5. Кузьмінський А. І., Бондар Т. І. Інклюзивна освіта в Україні: нормативно-правові акти. У 3 ч. Ч. 1. Черкаси: Видавець Вовчок О. Ю. 2017. 302 с. 16.
6. Кузьмінський А. І., Бондар Т. І. Інклюзивна освіта в Україні: нормативно-правові акти. У 3 ч. Ч. 2. Черкаси: Видавець Вовчок О. Ю. 2017. 302 с. 17.
7. Кузьмінський А. І., Бондар Т. І. Інклюзивна освіта в Україні: нормативно-правові акти. У 3 ч. Ч. 3. Черкаси: Видавець Вовчок О. Ю. 2017. 312 с.

11. Інформаційні ресурси

1. <https://inclusiveeducation.ca/>
2. <https://inclusion.com/inclusive-education/>
3. <https://www.unicef.org/education/inclusive-education>
4. <https://education-inclusive.ch/>
5. <https://www.ela-bg.eu/en>
6. [Calameo - Порошенко М.А. Навчальний посібник Інклюзивна освіта. \(calameo.com\)](http://calameo.com)

12. Узгодження робочої програми навчальної дисципліни

Л И С Т

узгодження робочої навчальної програми

з дисципліни _____,
(назва навчальної дисципліни)

складеної відповідно до освітньо-професійної програми підготовки
_____ за напрямом/спеціальністю _____,
(д.філ) (шифр та назва напрямку/спеціальності)

розробленої

_____ (вказати посади, наукові ступені та/або вчені (почесні) звання авторів, їхні ПІБ)

	Прізвище, ім'я, по батькові завідувача	Підпис	Дата та № протоколу засідання кафедри
Кафедра, за якою закріплена дисципліна – _____ (назва кафедри)			
Випускова кафедра – _____ (назва кафедри)			

13. Зміни та доповнення до робочої програми навчальної дисципліни

№ з/п	Зміст внесених змін (доповнень)	Дата та номер протоколу засідання кафедри	Примітки